

PPA TIMBER TRADE SRL

**СИСТЕМА НАЛЕЖНОЇ ПЕРЕВІРКИ
КОНТРОЛЬОВАНОГО МАТЕРІАЛУ**

Резюме

Підготовлено:

відповідальним за процедури сертифікації «PPA TIMBER TRADE SRL»: Бевз В. О

Київ – 2018

ЗМІСТ

КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПІДПРИЄМСТВО	3
ВСТУП	3
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
Консультування із зацікавленими сторонами	5
Схема ланцюгів постачання (Додаток 2)	7
ДАНІ ПОЛЬОВОЇ ПЕРЕВІРКИ: кваліфікація експертів, терміни перевірки, Програма перевірки	8
Рекомендовані контрольні заходи та верифікатори	8
Підсумки оцінки по категорії 1	19
Підсумки оцінки по категорії 2	22
Підсумки оцінки по категорії 3	23
Підсумки оцінки по категорії 4	39
Висновки	40
ІНФОРМАЦІЯ І СКАРГИ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН	41
Звіт про консультаційний процес (Додаток 9)	43

КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПІДПРИЄМСТВО

Організація «PPA TIMBER TRADE SRL», зареєстрована 18.02.2010 р., юридична адреса: 1-3 Lacul Tei Blvd. 2., room 213, 2nd Floor, District 2, 020371 Bucharest, ROMANIA.

Продукція підприємства, яка буде продаватися як FSC сертифікована – паливна деревина, деревина у формі тріски, пиломатеріали, палетна дошка та брус, що відправляється на експорт у країни Європейського союзу.

ВСТУП

З метою посилення системи контрольованої деревини відповідно до рішення, прийнятого на Генеральній асамблеї FSC 2011 року, було суттєво переглянуто стандарт контрольованої деревини «Вимоги до постачання FSC контрольованої деревини» FSC-STD-40-005 V2-1. Результатом цього перегляду стала версія стандарту FSC-STD-40-005 V3-0, затверджена Міжнародною радою директорів FSC у листопаді 2015 року та опублікована у грудні 2016 року, яка набула чинності 1 липня 2016 року. Перехідний період за цією версією стандарту передбачався до 30 червня 2017 року. Однак, Радою директорів FSC перехідний період було продовжено до 31 грудня 2017 року. Зміни, які стосуються термінів дії, термінології та узгодження стандарту з положеннями Регламенту ЄС щодо деревини, включено до його нової версії FSC-STD-40-005 V3-1, яка була опублікована та набула чинності з 28 березня 2017 року.

Перегляд стандарту також зумовив необхідність розроблення національної оцінки ризику (НОР) контрольованої деревини відповідно до FSC-PRO-60-002 V3-0 «Розроблення та затвердження національних оцінок ризику контрольованої деревини», яка була схвалена Департаментом політики та стандартів FSC IC 15 грудня 2017 р.: <https://ua.fsc.org/preview.fsc-fsc-nra-ua-v2-0.a-298.pdf>.

В 2018 року Організація PPA TIMBER TRADE SRL прийняла рішення щодо FSC - сертифікації за стандартом FSC-STD-40-004_V3-0 із розширенням сфери дії FSC - сертифікату відповідно до стандарту контрольованої деревини - FSC-STD-40-005_V3-1.

Резюме системи належної перевірки (далі СНП) організація «PPA TIMBER TRADE SRL» підготувала у відповідності до вимог нової версії стандарту FSC STD-40-005 V3-1. Також Організація використовує національну оцінку ризику (далі НОР) контрольованої деревини відповідно до FSC-PRO-60-002

V3-0, ознайомитись із якою можливо за коректним посиланням:

<https://ua.fsc.org/ua-ua/nasha-diynalist/-01>.

Призначення СНП - визначити, чи матеріал походить з прийнятних джерел і може використовуватися підприємством як контрольований для реалізації FSC продукції. Задля зниження ризику, пов'язаного з контрольованими матеріалами розробляються контрольні заходи. Система належної перевірки підприємства охоплює усіх постачальників, які не сертифіковані за стандартами FSC (лісоуправління або ланцюга постачання), матеріал від постачання яких оцінюється згідно стандарту FSCSTD-40-005.

Підприємство використовує матеріал як контрольований для реалізації FSC продукції, безпосередньо або після виконання доречних контрольних заходів. Якщо жоден із контрольних заходів в рамках відповідних категорій контрольованої деревини не забезпечує зниження ризику, підприємство не включає (виключає) ці суб'єкти у число (з числа) постачальників контрольованого матеріалу.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Територія постачання організації – Житомирська, Київська та Львівські області.

Це 6 лісгосподарських підприємств, які підпорядковані ДАЛР України: ДП «Бердичівське ЛГ»; ДП «Білоцерківське ЛГ»; ДП «Клавдійське ЛГ»; ДП «Макарівське ЛГ»; ДП «Димерське ЛГ»; ДП «Буське ЛГ».

Також - 1 підприємство комунальної форми власності: ДП ЛДЛАП «Лугинський держлісгосп АПК».

Всі ці лісгоспи розташовані на площі 196,2 тисяч га рівнинної частини території України. Характеризується прийнятними природно - кліматичними умовами для зростання сосни, дуба, берези, вільхи, ялини, осики та інших деревних порід.

Оцінювання **ризiku залежно від походження** лісоматеріалу організація визначає, спираючись на рекомендації стандарту стосовно ієрархії існуючих оцінок ризику, за якими пріоритет надається актуальній національній оцінці ризику (надалі НОР), розробленій відповідно до FSC-PRO-60-002 V3-1 та низки інших міжнародних процедур (FSC-PRO-60-002a V1-0; FSC-PRO-60-002b V2-0; FSC-PRO-01-009 V2-0).

На тепер організація використовує НОР - FSC-NRA-UA V2-0 (від 15.12.2017 року), враховуючі додаткові вимоги Регламенту ЄС EUTR №995/2010 за п'ятьма категоріями FSC-контрольованої деревини щодо походження деревини з неприйнятних джерел:

- 1) незаконно заготовлена деревина;
- 2) деревина, заготовлена з порушенням традиційних прав і прав людини;
- 3) деревина з лісів, в яких особлива для збереження цінність опиняється під загрозою через господарську діяльність;

- 4) деревина з лісів, які перетворюються на плантації та категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення;
- 5) деревина з лісів, в яких вирощують генетично модифіковані дерева.

Підсумки оцінки ризику походження зафіксували **«визначений ризик» за категоріями 1 – 4**. За категорією 5 – «низьким» на загальнодержавному рівні. Тому підприємство передбачає застосування контрольних заходів щодо усіх джерел постачання – лісокористувачів для зниження ризику походження за категоріями 1-4 для індикаторів з визначеним ризиком:

- для категорії 1 це переважна більшість індикаторів (за винятком 1.2 – для підприємств, які підпорядковані ДАЛР): 1.13-1.15; 1.18; 1.20; 1.21;
- для категорії 2 – індикатори 2.2.a і 2.2.e;
- для категорії 3 – індикатори 3.1; 3.3; 3.4 і 3.6;

Категорія 4 представлена одним індикатором 4.1 із визначеним ризиком. Внаслідок цього виникла необхідність у здійсненні **польової перевірки відповідно до СНП «PPA TIMBER TRADE SRL»** (далі організація), та застосуванні контрольних заходів, які б забезпечили зниження ризику до низького.

Ризик щодо **змішування в ланцюгах постачання** організація визначає враховуючи всі фактори, які можуть виникати в процесі *транспортування та зберігання контрольованого матеріалу*. Такого ризику (вищезазначеного) за підсумками внутрішнього аудиту організації не виявлено.

Схема ланцюгів постачання представлена у вигляді Додатку 2.

КОНСУЛЬТУВАННЯ ІЗ ЗАЦІКАВЛЕНИМИ СТОРОНАМИ

Згідно вимог стандарту FSC STD-40-005 V3-1 за 6 тижнів до початку господарської діяльності організація визначилась із колом зацікавлених сторін та сторонами, чий інтерес зачеплений господарською діяльністю постачальників, для проведення консультацій. Всі вищеперераховані сторони проінформовані та процес консультування розпочато 30 березня 2018 року.

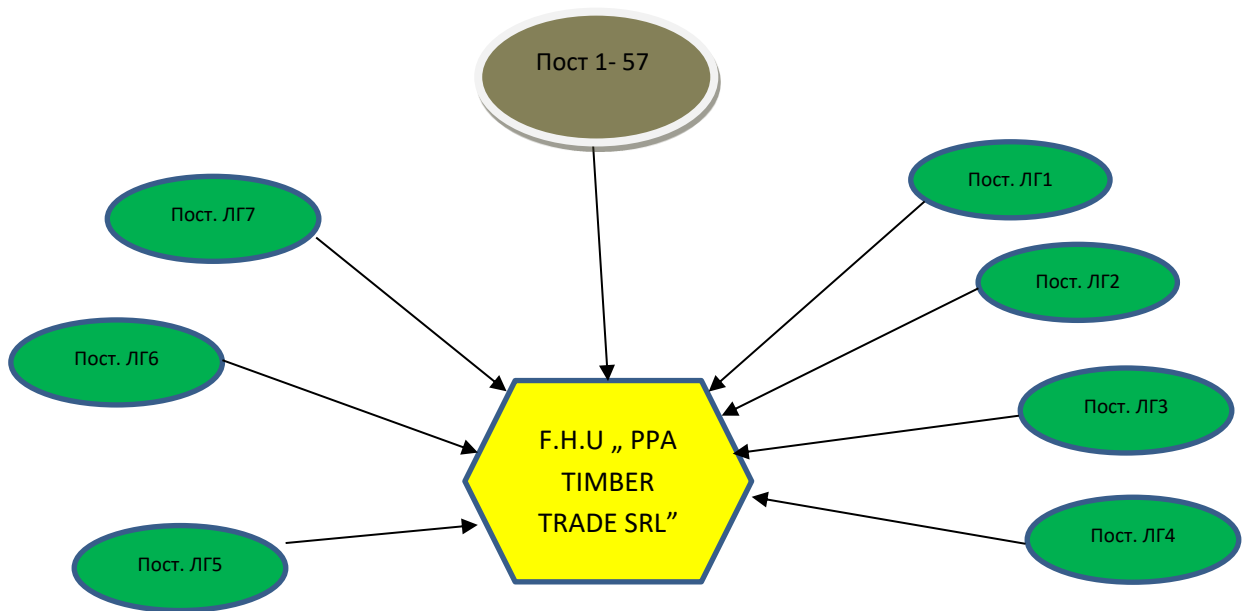
Для запрошення до консультацій зацікавлених сторін підприємство надіслало електронні листи-звернення та анкетами для зворотного зв'язку. Безпосередньо зацікавленими сторонами (чий інтерес зачеплений) визначені місцеві громади території постачання та працівники не сертифікованих лісогосподарських підприємств. В рамках процесу консультування проводилось телефонне опитування, частково на адреси сільських (селищних, міських) рад території постачання також надіслані поштою листи-звернення та анкети для зворотного зв'язку. З головами профспілок лісогосподарських підприємств проведені телефонні консультації. Звіт про консультаційний процес розміщено у Додатку 9.

Щодо ймовірності виникнення визначеного ризику в залежності від *території походження деревини* - такі консультації необхідні для зниження ризику за категоріями 1-4. За категорією 2 та 3 ці консультації (згідно СНП) обов'язкові, а за категорією 1, 4 консультації проводились в ході польових

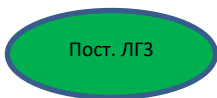
перевірок постачальників, як контрольні заходи (опитування). Відносно 2 категорії, сторонами чиї інтереси зачеплені є робітники постачальників; для категорії 3 - виходячи із принципу обачливості представники сільських рад, екологи та інші.

Після закінчення консультаційного періоду протягом 60 днів тим зацікавленим сторонам, які взяли участь у консультаціях, буде повідомлено, яким саме чином їхні коментарі були прийняті до уваги. Процес консультування буде безперервним та предметом його буде ефективність СНП організації.

Схема постачальників (сертифіковані та не сертифіковані)

Сертифіковані лісові господарства

Не сертифіковані лісові господарства

Залучення експертів та їх кваліфікація:

Польову перевірку району постачання щодо ризику 1-4 категорії стандарту контрольованої деревини проводить експерт НТ «Товариства лісової сертифікації в Україні» Голуб Михайло Григорович, який за освітою є інженером лісового господарства, із стажем практичної роботи в лісовому господарстві 27 років, 5-річним досвідом проведення верифікаційних аудитів з контрольованої деревини та 12 річним досвідом проведення сертифікаційних робіт. Експерт Національної оцінки ризику контрольованої деревини для України (категорії 1) відповідно до FSC-PRO60-002 V 3-0, співавтор Методичних рекомендацій щодо практичної реалізації вимог стандарту FSC-STD-40-005 V3-1.

Перевірку району постачання щодо ризику 2, 3 категорії здійснює експерт Кременецька Євгенія Олексіївна, яка за освітою є інженером лісового господарства, кандидат сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.03.03 лісознавство і лісівництво (захист у 2000 р.), більше 18 років науково-педагогічного стажу та більше 10 років досвіду проведення сертифікаційних робіт, працює у Сумському національному аграрному університеті, член НТ «Товариство лісової сертифікації в Україні».

Також з метою уточнюючих даних щодо визначення об'єктів ОЦЗ (3 категорія), були залучені локальні експерти - менеджери лісових проектів WWF в Україні, активісти громадських організацій екологічного спрямування.

Вибірка

Із групи підприємств-постачальників району оцінки ризику були відібрані лісгоспи, на яких необхідно здійснити виїзну перевірку. При цьому враховуються такі аспекти: рівномірне представництво підприємств із найбільш представлених регіонів; перевірка лісгоспів, у яких може бути більша ймовірність щодо виникнення ризиків. Із групи потенційних постачальників було відібрано підприємства як множина 0,6 із кореня квадратного кількості об'єктів, які розташовані на рівнинній частині України. Це відповідно 2 державних лісгосподарських підприємства: ДП «Макарівське ЛГ», ДП «Буське ЛГ».

Адміністрація вищезгаданих лісгоспів була завчасно попереджена щодо проведення аудиту. Була проведена робота відносно погодження термінів та дат щодо візиту експертів. Інформаційна частина підготовчої роботи забезпечувалась шляхом надсилання листів-супроводів із переліком

документації, що має бути перевіреною, а також описом сумісних заходів щодо виявлення ймовірних ризиків.

Терміни проведення польової перевірки

Враховуючи те, що тільки для категорії 5 контрольованої деревини був визначений «низький ризик» (на національному рівні), для перевірки категорій 1-4 достатнім є одноденний аудит (мінімум один робочий день) для кожного з визначених підприємств.

Підприємство	Дата перевірки.	Експерти
ДП «Макарівське лісове господарство»	25.05.2018 року	Михайло Голуб, Євгенія Кременецька.
ДП «Буське лісове господарство»	05.06.2018 р.	Михайло Голуб, Євгенія Кременецька.

Програма перевірки

Програма виїзної перевірки лісгосподарських підприємств спрямована на зниження ризику походження деревини шляхом застосування контрольних заходів, які передбачені НОР України. Здійснюється збирання документації, яка вимагається для оцінки з першої категорії по четверту, консультації та опитування персоналу і зацікавлених сторін, а також проводиться польова перевірка.

Перед візитом був визначений перелік тих зацікавлених осіб, із якими планувалося проведення консультації і інтерв'ю. Проводилося опитування тих зацікавлених сторін які є компетентними в питаннях стосовно ведення лісового господарства на їх території, а саме: представників районних рад (райдержадміністрації), голови сільських рад, представники екологічної інспекції, робітники ФОП (в разі їх участі у процесі лісозаготівлі), робітники лісгоспів, Українське товариство мисливців та рибалок (УТМР), керівники громадських організацій екологічного напрямку та інші.

При цьому здійснювалась перехресна оцінка одержаних свідочств і інформації.

Рекомендовані контрольні заходи і верифікатори

Категорія 1. Незаконно заготовлена деревина

1.1. Права землекористування та землеволодіння

Контрольний захід (О): Документальне підтвердження права землекористування та землеволодіння

Державний акт на право постійного користування земельною ділянкою та/або Свідоцтво про право власності, та/або Витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та / або інші документи підтверджує права землекористування та землеволодіння на ділянки, з яких постачається деревина.

1.2. Концесійні угоди – незастосовне законодавство, не потребує контрольних заходів

1.3. Планування лісоуправління і лісозаготівель

Контрольний захід (О): Підтвердження дотримання вимог законодавства при плануванні лісоуправління і лісозаготівель

1. Вибіркова перевірка лісосік, де призначені санітарні рубки, представниками організації або незалежними експертами підтверджує необхідність планування цих рубок.
2. Акти державних контролюючих органів з перевірки дотримання природоохоронного законодавства підтверджують відсутність порушень у плануванні лісозаготівель.
3. Опитування зацікавлених сторін забезпечує докази об'єктивності планування санітарних рубок.

Контрольний захід (Р): Встановлення ліміту закупівлі деревини від санітарних рубок

1.4. Дозвільні документи на заготівлю деревини

Контрольний захід (О): Підтвердження законності способу отримання дозвільних документів на заготівлю деревини

1. Акти перевірки відведення і таксації лісосік державними органами та /або перевірка незалежними експертами підтверджують відсутність відхилень при відводах і таксації лісосік понад граничні значення.
2. Акти державних контролюючих органів з перевірки дотримання природоохоронного законодавства підтверджують законність отримання дозвільних документів на заготівлю деревини.
3. Камеральна перевірка підтверджує наявність та дотримання лімітів використання лісових ресурсів у межах територій і об'єктів ПЗФ загальнодержавного та місцевого значення.
4. Опитування зацікавлених сторін підтверджує відсутність незаконних (зокрема самовільних) рубок з боку самого підприємства.
5. Звітна документація лісокористувачів підтверджує дотримання лімітів використання лісових ресурсів у межах територій і об'єктів ПЗФ загальнодержавного та місцевого значення.

Контрольний захід (Р): Повна відмова від отримання деревини від рубок, проведених у об'єктах ПЗФ.

1.5. Плата за право користування лісовими ресурсами

Контрольний захід (О): Підтвердження відсутності зловживань при нарахуванні та своєчасності сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів

1. Акти перевірки відведення і таксації лісосік державними органами та /або перевірка незалежними експертами підтверджують відсутність відхилень при відводах і таксації лісосік понад граничні значення.
2. Акти перевірки державних фіскальних органів підтверджують достовірність розрахунку величини рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів та вчасну її сплату.
3. Вибіркова перевірка лісосік, на яких закінчені рубки, представниками організації або незалежними експертами підтверджує відсутність недорубів чи не вивезеної деревини.
4. Опитування зацікавлених сторін підтверджує відсутність незаконних (зокрема самовільних) рубок з боку самого підприємства.

1.6. Податок на додану вартість та інші податки з продажів

Контрольний захід (О): Підтвердження відсутності порушень при відпуску лісопродукції та нелегальної торгівлі

1. Вибірковий контроль представниками організації або незалежними експертами приймання лісопродукції на одній ділянці підтверджує правильне визначення кількісних і якісних її параметрів.
2. Вибіркова перевірка представниками організації або незалежними експертами одного транспортного засобу, що вивозить лісопродукцію безпосередньо з лісосіки, засвідчує наявність та правильне оформлення товарно-супровідних документів.
3. Опитування зацікавлених сторін не виявляє випадків нелегального продажу деревини.

1.7. Податок на прибуток

Контрольний захід (О): Підтвердження відсутності порушень при відпуску лісопродукції та нелегальної торгівлі

1. Вибірковий контроль представниками організації або незалежними експертами приймання лісопродукції на одній ділянці підтверджує правильне визначення кількісних і якісних її параметрів..
2. Вибіркова перевірка представниками організації або незалежними експертами одного транспортного засобу, що вивозить лісопродукцію безпосередньо з лісосіки, засвідчує наявність та правильне оформлення товарно-супровідних документів.
3. Опитування зацікавлених сторін не виявляє випадків нелегального продажу деревини.

1.8. Нормативні акти, що регулюють заготівлю деревини

Контрольний захід (О): Підтвердження дотримання постачальниками нормативних актів, що регулюють заготівлю деревини

1. Вибіркова камеральна перевірка представниками організації або незалежними експертами підтверджує наявність та належне оформлення технологічних карт відповідно до законодавчих вимог.
2. Вибіркова натурна перевірка технологічного процесу розробки однієї лісосіки представниками організації або незалежними експертами підтверджує дотримання в натурі усіма виконавцями (працівниками підприємства чи суб'єктами, які надають послуги з лісозаготівель) ключових елементів технологічної карти.
3. Вибіркова натурна перевірка представниками організації або незалежними експертами однієї лісосіки, на яку оформлений акт огляду місць заготівлі деревини, підтверджує дотримання ключових елементів технологічної карти.
4. Акти державних контролюючих органів з перевірки дотримання природоохоронного законодавства підтверджують відсутність суттєвих порушень нормативних актів, що регулюють заготівлю деревини.

1.9. Охоронювані території та види

Контрольний захід (О): Підтвердження виконання постачальниками охоронних зобов'язань об'єктів ПЗФ

1. Акти державних контролюючих органів з перевірки дотримання природоохоронного законодавства підтверджують дотримання режиму охоронюваних територій на об'єктах ПЗФ.
2. Вибірковий польовий візит представниками організації або незалежними експертами засвідчує задовільний стан об'єктів, наявність аншлаків та межових знаків.
3. Опитування зацікавлених сторін підтверджує дотримання режиму охоронюваних територій.
4. Витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно підтверджує відсутність обмежень (обтяжень) землекористування у об'єктах ПЗФ.
5. Відомості про території та об'єкти ПЗФ, а також їхнє зонування мають бути отримані із Державного Земельного кадастру, Державного кадастру ПЗФ або картосхем до Проектів організації території природно-заповідної території / об'єкта.

Контрольний захід (Р): Повна відмова від отримання деревини від рубок, проведених у об'єктах ПЗФ.

1.10. Природоохоронні вимоги

Контрольний захід (О): закупівля деревини у постачальників, які виконують природоохоронні вимоги.

1. Акти державних контролюючих органів з перевірки дотримання природоохоронного законодавства підтверджують дотримання природоохоронних вимог при здійсненні лісозаготівель.
2. Вибіркова камеральна перевірка представниками організації або незалежними експертами технологічних карт на лісосіки, що розробляються та пройдені рубками, підтверджує планування природоохоронних вимог.
3. Вибіркова польова перевірка представниками організації або незалежними експертами лісосік, на які оформлені акти огляду місць заготівлі деревини, підтверджує дотримання природоохоронних вимог.
4. Відомості про території та об'єкти ПЗФ, а також їхнє зонування мають бути отримані із Державного Земельного кадастру, Державного кадастру ПЗФ або картосхем до Проектів організації території природно-заповідної території / об'єкта.

Контрольний захід (Р): Повна відмова від отримання деревини від рубок, проведених у об'єктах ПЗФ.

1.11. Охорона праці і техніки безпеки

Контрольний захід (О): Підтвердження дотримання постачальниками вимог охорони праці і техніки безпеки

1. Камеральна перевірка представниками організації або незалежними експертами підтверджує наявність у виконавців лісозаготівель дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки; наявність особових карток обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів; наявність та належне оформлення технологічних карт, зокрема щодо радіаційного контролю.
2. Вибіркова польова перевірка представниками організації або незалежними експертами лісосік, на яких проводяться рубки, засвідчує дотримання вимог техніки безпеки.

1.12. Дотримання постачальниками трудового законодавства

Контрольний захід (О): Підтвердження дотримання постачальниками трудового законодавства

1. Довідка адміністрації підприємства підтверджує відсутність заборгованості із заробітної плати.
2. Опитування представниками організації або незалежними експертами представників профспілкової організації підприємства та робітників підтверджує дотримання адміністрацією трудового законодавства.
3. Опитування представниками організації або незалежними експертами працівників підрядників, які працюють на лісозаготівельних роботах, підтверджує, що вони офіційно працевлаштовані та вчасно у розмірах, не нижчих державних гарантій, отримують заробітну плату.

1.13. Звичайні права – незастосовне законодавство, не потребує контрольних заходів.

1.14. Добровільна, попередня та інформована згода (FPIC) – незастосовне законодавство, не потребує контрольних заходів.

1.15. Права корінних народів – незастосовне законодавство, не потребує контрольних заходів.

1.16. Класифікації порід, кількісних і якісних параметрів деревини.

Контрольний захід (О): Підтвердження вірної класифікації постачальниками порід, кількісних і якісних параметрів деревини

1. Акти перевірки відведення і таксації лісосік державними органами та /або перевірка незалежними експертами підтверджують вірну класифікацію за породами.

2. Вибіркова оглядова перевірка представниками організації або незалежними експертами лісосік, відведених у рубку, свідчить про відповідність матеріалів відведення фактичному породному складу.

3. Вибірковий контроль представниками організації або незалежними експертами щодо приймання лісопродукції на одній ділянці підтверджує правильне визначення кількісних і якісних її параметрів.

4. Вибіркова перевірка представниками організації або незалежними експертами ТТН підтверджує правильність класифікації.

1.17. Торгівля і транспорт

Контрольний захід (О): Підтвердження здійснення постачальниками торгівлі з мінімальними корупційними ризиками

1. Вибіркова перевірка представниками організації або незалежними експертами одного транспортного засобу, що вивозить лісопродукцію безпосередньо з лісосіки, засвідчує наявність та правильне оформлення товарно-супровідних документів.

2. Камеральна перевірка представниками організації або незалежними експертами підтверджує наявність належно оформлених договорів купівлі-продажу деревини.

3. Опитування зацікавлених сторін не виявляє випадків нелегального продажу деревини.

Контрольний захід (Р): У підприємств відомчого підпорядкування ДАРЛУ купівля деревини винятково на аукціонах.

1.18. Офшорна торгівля і трансфертне ціноутворення – низький ризик, контрольні заходи не потрібні

1.19. Митне законодавство

Контрольний захід (О): Підтвердження дотримання постачальниками митного законодавства

1. Опитування адміністрації підприємства представниками організації або незалежними експертами підтверджує, що з боку правоохоронних і митних органів відсутні претензії до його експортної діяльності.

2. Вибіркова камеральна перевірка представниками організації або незалежними експертами рахунків-фактур підтверджує відповідність товарів кодам УКТЗЕД у вантажно-митних деклараціях.

1.20. CITES – незастосовне законодавство, не потребує контрольних заходів.

1.21. Законодавство, що вимагає процедури системи належної сумлінності – незастосовне законодавство, не потребує контрольних заходів.

Категорія 2. Деревина, заготовлена з порушенням традиційних прав і прав людини

2.1. Лісовий сектор не пов'язаний з відкритим збройним конфліктом, включаючи такий, який загрожує національній чи регіональній безпеці та / або пов'язаний з військовим контролем – низький ризик, контрольні заходи не потрібні

2.2. Дотримуються права працівників, включаючи права, встановлені в Декларації МОП основоположних принципах і права у сфері праці

2.2. а. Заборона на самоорганізацію і ведення колективних переговорів

Контрольний захід: 1. Консультації із зацікавленими сторонами

2. Закупівля деревини у постачальників, які дотримуються прав працівників у сфері праці

1. Консультації із зацікавленими сторонами і конфіденційне опитування персоналу представниками організації або незалежними експертами підтверджують відсутність заборони на самоорганізацію і ведення колективних переговорів та порушень основоположних принципів і прав в сфері праці МОП.

2. Висновок експерта про достатність контрольних заходів.

2.2.б. Примусова праця – низький ризик. Контрольні заходи не потрібні.

2.2.с. Найгірші форми дитячої праці – низький ризик. Контрольні заходи не потрібні.

2.2.д. Дискримінація за статевою / расовою / релігійною ознакою – низький ризик. Контрольні заходи не потрібні.

2.2.е. Охорона здоров'я в умовах радіаційного забруднення

Контрольний захід: 1. Консультації із зацікавленими сторонами.

2. Закупівля деревини у постачальників, які забезпечують охорону здоров'я працівників в умовах радіаційного забруднення

1. Журнал інструктажів з радіаційної безпеки підтверджує регулярне їх проведення.
2. Роботи у зоні радіаційного забруднення проводяться за нарядом-допуском.
3. Відповідальний персонал веде «Журнал обліку робочого часу і доз опромінення працюючих».
4. Консультації із зацікавленими сторонами та конфіденційне опитування персоналу представниками організації або незалежними експертами підтверджують дотримання адміністрацією вимог радіаційного захисту працівників.

2.3 Дотримуються права корінних народів і народів, що ведуть традиційний спосіб життя

Ризик низький. Контрольні заходи не потрібні.

Категорія 3. Деревина з лісів, в яких особлива цінність для збереження опиняється під загрозою через господарську діяльність

3.0. Доступні дані є достатніми для:

- a) визначення наявності ОЦЗ для кожної ОЦЗ,
- і
- b) оцінювання загроз для ОЦЗ від лісгосподарської діяльності.

3.1. ОЦЗ 1.

А Всі ліси, що зростають поза межами об'єктів та/або установ ПЗФ
Контрольний захід (о): 1. Консультації із зацікавленими сторонами.

2. Закупівля деревини у постачальників, які підтверджують, що їх господарська діяльність на територіях, які визнані як ОЦЗ 1, не загрожує цим ОЦЗ

1. Залучення експерта, який зробить висновок про наявність (чи відсутність) ОЦЗ 1 на території підприємства.
2. План організації та ведення лісового господарства та інші документи підтверджують режим лісокористування, який не загрожує ОЦЗ 1.
3. Дозвільні та організаційно-технологічні документи системи ведення лісового господарства містять заходи для уникнення загроз для виявлених ОЦЗ 1.
4. Вибірковий польовий візит експертів на території із виявленими ОЦЗ 1 підтверджує відсутність загроз для них.

5. Опитування зацікавлених сторін підтверджує відсутність загроз для виявлених ОЦЗ на території підприємства.

Б. Всі ліси, що зростають у межах об'єктів та/або установ ПЗФ

Контрольний захід (о): консультації із зацікавленими сторонами.

Закупівля деревини у постачальників, які виконують охоронні зобов'язання об'єктів ПЗФ.

Контрольний захід (р): повна відмова від отримання деревини від рубок, проведених на територіях, де виявлені ОЦЗ 1.

1. Охоронні зобов'язання на об'єкти ПЗФ.
2. Наявність дозвільних документів на спеціальне використання деревних лісових ресурсів в межах територій та об'єктів ПЗФ, що підтверджує відсутність загроз для ОЦЗ 1.
3. Акти державних контролюючих органів з перевірки дотримання природоохоронного законодавства підтверджують дотримання режиму охоронюваних територій на об'єктах ПЗФ.
4. Вибірковий польовий візит експертів та / або представників організації на території із виявленими ОЦЗ 1 засвідчує відсутність загроз для них.
5. Опитування зацікавлених сторін підтверджує відсутність загроз для виявлених ОЦЗ на території підприємства.

3.2. ОЦЗ 2

Низький ризик (граничне значення 9 застосовується для ОЦЗ 2 – об'єкти ОЦЗ 2 на охоронюваній території відсутні). Контрольні заходи не потрібні.

3.3. ОЦЗ 3

Контрольний захід: (О) 1. Консультації із зацікавленими сторонами.

2. Закупівля деревини у постачальників, які підтверджують, що господарська діяльність на територіях, які визнані як ОЦЗ 3, не загрожує цим ОЦЗ.

1. Залучення експерта, який зробить висновок про наявність (чи відсутність) ОЦЗ 3 на території підприємства.
2. План організації та ведення лісового господарства та інші документи підтверджують режим лісокористування, який не загрожує ОЦЗ 3.
3. Документи, які підтверджують добровільні зобов'язання підприємств не здійснювати господарську діяльність на територіях, де виявлені старовікові ліси і праліси.
4. Дозвільні та організаційно-технологічні документи системи ведення лісового господарства містять заходи для уникнення загроз для виявлених ОЦЗ 3, окрім старовікових лісів і пралісів.
5. Вибірковий польовий візит експертів на території із виявленими ОЦЗ 3 підтверджує відсутність загроз для них.

6. Опитування зацікавлених сторін підтверджує відсутність загроз для виявлених ОЦЗ на території підприємства.

Контрольний захід (р): *Повна відмова від отримання деревини від рубок, проведених на територіях, де виявлені ОЦЗ 3.*

3.4 ОЦЗ 4

ОЦЗ 4.а

Гірські захисні ліси з обмеженим режимом користування

Контрольний захід: (О) 1. Консультації із зацікавленими сторонами.

2. Закупівля деревини у постачальників, які підтверджують, що господарська діяльність на територіях, які визнані як ОЦЗ 4.а, не загрожує цим ОЦЗ

1. Матеріали лісовпорядкування підтверджують наявність ОЦЗ 4.а на території підприємства.

2. План організації та ведення лісового господарства та інші документи підтверджують режим лісокористування, який не загрожує ОЦЗ 4.а на території підприємства.

3. Дозвільні та організаційно-технологічні документи системи ведення лісового господарства містять заходи для уникнення загроз для виявлених ОЦЗ 4.а.

4. Опитування зацікавлених сторін підтверджує відсутність погіршення якості та кількості водних ресурсів.

5. Вибірковий польовий візит експертів та / або представників організації на території із виявленими ОЦЗ 4.а підтверджує відсутність загроз, які можуть призвести погіршення якості та кількості водних ресурсів.

Контрольний захід (р): *Повна відмова від отримання деревини від рубок, проведених на територіях, де виявлені ОЦЗ 4.а.*

ОЦЗ 4

В усіх захисних лісах, окрім гірських захисних лісів з обмеженим режимом користування, загрози відсутні – ризик низький. Контрольні заходи не потрібні.

3.5 ОЦЗ 5

Ризик низький. Контрольні заходи не потрібні.

3.6 ОЦЗ 6

А. Ліси, що відносяться до категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення. Граничне значення 29 (території надійно захищені від загроз пов'язаних з господарською діяльністю).

Низький ризик – контрольні заходи не потрібні

Б. Ліси, що відносяться до категорії рекреаційно-оздоровчих, захисних та експлуатаційних лісів

Контрольний захід (О): 1. Консультації із зацікавленими сторонами.

2. Закупівля деревини у постачальників, які підтверджують, що господарська діяльність на територіях, які визнані як ОЦЗ 6, не загрожує цим ОЦЗ

1. Залучення експерта, який у т.ч. шляхом опитування, зробить висновок про наявність (чи відсутність) ОЦЗ 6 на території підприємства.

2. Документи, які підтверджують добровільні зобов'язання підприємств не здійснювати господарську діяльність на територіях, де виявлені ОЦЗ 6.

3. Опитування зацікавлених сторін підтверджує відсутність загроз для виявлених ОЦЗ 6 на території підприємства.

4. Вибірковий польовий візит представниками організації або експертами на території із виявленими ОЦЗ 6 підтверджує відсутність загроз для ОЦЗ 6.

Контрольний захід (р): Повна відмова від отримання деревини від рубок, проведених на територіях, де виявлені ОЦЗ 6 та або вони знаходяться під загрозою.

Категорія 4. Деревина з лісів, які перетворюються на плантації та категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення

4.1. Перетворення природних лісів на плантації або категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення на оцінюваній території відбувається у обсязі меншому, ніж 0.02% або 5000 гектарів середньої щорічної чистої втрати площі природних лісів протягом останніх 5 років (застосовується менший кількісний показник), АБО перетворення лісів є незаконним на національному або регіональному рівні на державних та приватних землях

Контрольний захід (О): 1. Закупівля деревини у постачальників, які можуть довести відсутність перетворення лісів на плантації або категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення

1. Наявність задекларованих зобов'язань щодо недопущення постачання деревини з ділянок, які є предметом неприпустимих та/або незаконних перетворень на плантації або категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення.

2. Політика замовника стосовно недопущення закупівлі матеріалу, який походить з лісових ділянок перетворених на плантації або категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення доведена до постачальника.

3. Аналіз матеріалів лісовпорядкування, а також найкращої доступної інформації свідчить про відсутність документально непідтвердженого зменшення площі земель лісогосподарського призначення та/або їх перетворення на плантації.

4. Консультації із зацікавленими сторонами свідчать про відсутність фактів перетворення лісів на плантації або категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення.

5. Консультації з відповідальними працівниками лісогосподарських підприємств підтверджують відсутність перетворення лісів на плантації або категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення, без належних підстав.

Для застосування контрольних заходів згідно СНП організації та оцінки ймовірності виникнення ризику, була взята інформація у формі матеріалів із документації 2017 та 2018 років.

Підсумки оцінки по категорії 1. «Незаконно заготовлена деревина»

Наявність, згідно актуальної НОР України, визначеного ризику в розрізі окремих індикаторів та 1-ої категорії в цілому, обумовила необхідність застосування контрольних заходів, які дозволили б знизити цей ризик. В ході польового аудиту експертами збиралась інформація у вигляді верифікаторів щодо лісозаготівельної діяльності, яка дала можливість в повній мірі застосувати контрольні заходи розроблені СНП організації та при необхідності застосувати додаткові заходи та корегувальні дії.

Дотримуючись принципу обачності (так як польовими перевірками були охоплені підприємства ДАЛР України) були перевірено виконання індикатору 1.1. Ті підприємства, на яких була проведена виїзна перевірка (ДП «Макарівське ЛГ» та ДП «Буське ЛГ»), підтвердили права користування територіями, з яких постачається деревина.

У якості підтвердження надавались Державні акти *на право володіти земельними ділянками* та Витяги із Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Вимоги щодо дотримання застосовного законодавства у питаннях землеволодіння постійно змінюються, але незмінними та актуальними є матеріали базового лісовпорядкування: наявні планово-картографічні матеріали користування землями лісового фонду, інші документи, що підтверджують права землекористування та володіння.

Лісозаготівельні роботи ведуться в обсягах що не перевищують затвердженої обласними управліннями лісового господарства річної лісосіки. На територіях, що перевірялись, зростають здебільшого соснові лісонасадження, тому тут дуже великі осередки враженого хворобами та шкідниками («верхівковий короїд») лісу. Актуальним є питання проведення суцільних рубок санітарних (в подальшому - СРС). Цим пояснюється вибір експертів щодо підтвердження дотримання вимог законодавства при *плануванні лісоуправління і лісозаготівель*. У зв'язку із масовим всиханням соснових насаджень здійснюється заміна лісосік головного користування на суцільно санітарні рубки, в межах розрахункової лісосіки. В плані організації і розвитку лісового господарства, лісорубних квитках, технологічних картах розробки лісосік, іншій документації, знаходять своє відображення усі обмеження та напрямки діяльності, які пов'язані з лісозаготівлями.

Також перевірялись рубки головного користування, оскільки вони є основною складовою запроєктованих контрольних заходів. Відсутність порушень у плануванні лісозаготівель (рубок головного користування та санітарних рубок) підтверджується результатами вибіркового перевірок експертом лісосік. Перевіркам санітарних рубок приділялась окрема увага: результати цих перевірок підтверджують об'єктивність їх планування і правильність відводів відведення лісосік. Акти державних контролюючих органів з перевірки та дотримання природоохоронного законодавства підтверджують відсутність значних порушень на лісозаготівельних роботах.

Результати опитування зацікавлених сторін також говорять про високу ступінь відповідальності та високий рівень фаховості керівництва лісгоспів.

Відсутні корупційні дії при отриманні дозвільних документів на заготівлю деревини: аналіз актів державних контролюючих органів з перевірки дотримання природоохоронного законодавства підтвердили це. Відсутність відхилень при відводах і таксації лісосік понад граничні значення була продемонстрована актами перевірок відводів та таксації лісосік спеціалістами ОУЛМГ. Спеціалісти підприємств, які перевірялися, мають належні професійні знання, добре ознайомлені з усіма законодавчими обмеженнями щодо лісочористування.

Відсутність зловживань у питаннях нарахування та своєчасної сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів підтверджена позитивними результатами актів перевірок фіскальними органами. Незалежними експертами проведено вибірково перевірки тих лісосік, на яких завершено проведення суцільних рубань (рубки головного користування).

Не зафіксували порушень, які *занижують податок на прибуток*, додану вартість та інші податки з продажів і таким чином створюють визначений ризик. Це було засвідчено вибірковою перевіркою відпуску лісопродукції, а також перевіркою транспортних засобів, котрі вивозять деревину безпосередньо з лісосіки.

При виконанні лісозаготівельних робіт лісгоспи дотримуються усіх *нормативів, які встановлені законодавством* (площа лісосіки, технологічне облаштування, строки примикання лісосік та інше). Підтверджено відсутність відхилень від нормативних актів, що регулюють заготівлю деревини. В основному, лісгосподарські підприємства відсторонюються від відповідальності за техніку безпеки при здійсненні лісосічних робіт приватними бригадами. Трудові взаємовідносини із об'єктами СПД щодо охорони праці регулюються лише пунктами трудового договору, щодо надання послуг на лісозаготівлі (пов'язаних із лісівництвом).

Перевіреніми лісгоспами виконуються охоронні зобов'язання об'єктів ПЗФ. Організація ідентифікує об'єкти ПЗФ, в чому знаходить повну підтримку з напрямку лісгоспів.

Скорочений дистанційний аудит одного із представлених підприємств було здійснено за даними проведення консультацій із зацікавленими сторонами. В подальшому був зроблений аналіз наданих підприємством

матеріалів відводу під вибіркові санітарні рубки за 2017 рік на об'єктах ПЗФ. За результатами застосування контрольних заходів (під час здійснення вже польової перевірки) визначений ризик було знижено та зроблено висновок щодо відсутності загроз від лісогосподарської діяльності наявним ОЦЗ: проведена санітарна рубка (причина – бурелом в насадженні представленому твердолистяними породами) не зашкодила меті за ради якої даний об'єкт ПЗФ (ОЦЗ 1) було створено. Санітарна вибіркова рубка здійснювалась згідно лімітів на використання лісових ресурсів, погоджувалася з органами влади та лісопатологічною службою. Все згідно вимог природоохоронного законодавства.

Згідно підсумків польових перевірок експертами в період 2017-2018 років лісогосподарських підприємств Житомирського та Рівненського ОУЛМГ на тих територіях, які ідентифіковані як *об'єкти ПЗФ*, проводилась лісозаготівельна діяльність. Ця діяльність також здійснювалась згідно лімітів та спеціальних дозволів на лісозаготівлю, про що свідчать Акти державних контролюючих органів.

Вибіркова камеральна перевірка представниками організації або незалежними експертами технологічних карт на лісосіки, що розробляються та пройдені рубками, підтверджує планування *природоохоронних вимог*. Вибіркова польова перевірка представниками організації або незалежними експертами лісосік, на які оформлені акти огляду місць заготівлі деревини, підтверджує дотримання природоохоронних вимог. Самовільні рубки, зі слів працівників лісової охорони, носять епізодичний характер та всі ці факти відслідковуються. За свідченням керівництва підприємства, зацікавлених сторін, нанесений збиток не є значущим і вагомим у порівнянні з оціненими лісовими ресурсами району.

Вимоги в сфері охорони праці і здоров'я на лісогосподарських підприємствах є дуже суворими і виконуються беззастережно: наявними є дозволи на виконання робіт з підвищеною небезпекою, особові картки обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів. Адміністрація всіх без виключення постачальників даної групи виділяє на нужди охорони праці кошти в розмірах не менших 0,5% від фонду оплати праці підприємства. Оформлення технологічних карт у частині охорони праці проведено належним чином (трапляються зауваження відносно вимог природоохоронного законодавства).

Дотримання постачальниками *трудового законодавства* знаходить своє підтвердження в довідках адміністрації щодо відсутності заборгованості із заробітної плати, опитуванні представників профспілкової організації підприємства, робітників та працівників підрядників, які працюють на лісозаготівельних роботах.

З метою підтвердження постачальниками вірної класифікації порід, кількісних і якісних параметрів деревини було перевірено відведення і таксацію лісосік, здійснений вибірковий контроль щодо приймання лісопродукції на лісосіці, вибіркова перевірка ТТН.

На перевірених підприємствах, які підпорядковані ДАЛР України, *торгівля деревиною* здійснюється винятково на аукціонах. Застосування контрольних заходів із визначеними верифікаторами щодо транспортування деревини безпосередньо з лісосіки, суттєво знижує ризик щодо ймовірності виникнення корупційних факторів. Переважним чином, підприємства своєчасно і в повному обсязі документують процес перевезення лісопродукції з верхнього на нижній склад та до цеху переробки деревини, її відпуск безпосередньо споживачу, або перевантаження і відпуск деревини на проміжних складах (у випадках, коли неможливе навантаження мало-прохідної техніки на верхніх складах). Польові перевірки засвідчили наявність та правильне оформлення товарно-супровідних документів. Камеральна перевірка представниками організації або незалежними експертами підтверджує наявність належно оформлених договорів купівлі-продажу деревини, а опитування зацікавлених сторін не виявляє випадків нелегального продажу деревини.

Постачальники в повній мірі дотримуються *митного законодавства*, про що говорять опитування адміністрації підприємств незалежними експертами. Результати опитування підтверджують, що з боку правоохоронних і митних органів відсутні претензії до його експортної діяльності.

Таким чином, можливо в повній мірі стверджувати про те, що контрольні заходи, які були застосовані для зниження існуючого визначеного (згідно НОР України) ризику були ефективними та дозволили знизити ризик до низького. Порушень, які б піддали сумніву легальність лісозаготівельної діяльності не виявлено, додаткові контрольні заходи не призначались.

Категорія 2. Деревина, заготовлена з порушенням традиційних прав і прав людини

Застосування контрольних заходів, дозволило знизити ризик відносно заборони на самоорганізацію і ведення колективних переговорів. Визначальним при цьому було конфіденційне опитування незалежними експертами фахівців підприємств, зацікавлених сторін, ознайомленням із наявними публікаціями. Деревина закупляється у постачальників, які дотримуються прав працівників у сфері праці. Як наведено вище (висновки за категорією 1) – вимоги індикаторів 11 та 12 виконуються.

Не порушуються законні права місцевих громад. В процесі інтерв'ювання не виявлені будь-які додаткові специфічні традиційні права, які могли б бути порушеними. Жителі мають можливість вільного доступу до лісу з метою загального користування лісовими ресурсами (збирання грибів і ягід, рекреація тощо). Представники місцевого самоврядування вказують на взаєморозуміння, взаємодію і допомогу, яка надається з боку лісогосподарських підприємств.

Важливу роль відіграє наявність суттєвих відрахувань у бюджети місцевих громад від лісокористування. В основному, наявність лісозаготівельних робіт не викликає скарг зі сторони місцевих мешканців.

Факти наявності масштабних суперечок не були виявлені в силу вказаних вище факторів. Їхнє вирішення, зі слів відповідальних співробітників лісових господарств, вдається завдяки злагодженій роботі, своєчасному інформуванню.

Функціонування профспілок на державних підприємствах є невід’ємною частиною організації взаємодії адміністрації і робітників. Перепоп для формування власних профспілок або ж вступу до існуючих об’єднань для робітників, що виконують лісозаготівельні роботи від приватних підприємств немає.

Згідно актуальної НОР територія постачання взагалі та перевірених лісгоспів зокрема, відноситься до тієї, яка потенційно може бути джерелом забрудненої радіонуклідами деревини. Але в ході вивчення ситуації на перевірених підприємствах було визначено зменшення радіаційного забруднення до рівня безпечного для здоров’я працівників. Тому відповідальні за моніторинг радіаційної ситуації виконують роботу профілактичного напрямку. Відповідальними особами (здебільшого в.о інженера-радіолога, тобто сумісники) проводиться щорічний моніторинг рівня радіологічного забруднення, за підсумками якого складається «Звіт про роботу радіологічної служби».

Призначені контрольні заходи достатні та в повному обсязі досягають мети щодо зниження визначеного ризику та запобіганню ймовірності виникнення такого ризику відносно 2 категорії.

Категорія 3. Деревина із лісів, в яких особлива для збереження цінність опиняється під загрозою через господарську діяльність

Особливістю застосування контрольних заходів щодо 3 – ої категорії є обов’язковість професійного підходу до широкого спектру проблем, пов’язаних із необхідністю ідентифікації та розроблення заходів щодо збереження ОЦЗ в Україні. Існуюча публічна інформація не завжди є достовірною та репрезентативною. У зв’язку з цим, саме застосування контрольних заходів, які визначені в актуальній НОР, дало змогу ефективно знизити визначений ризик у розрізі індикаторів.

До ОЦЗ 1.1 належать території, що охороняються відповідно до Українського законодавства і міжнародних договорів, підписаних Україною.

Підтримка екологічного балансу в регіонах дослідження відбувається завдяки територіям та об’єктам ПЗФ. Встановлено, що на усіх об’єктах даної групи постачальників у природно-заповідному фонді забезпечується суворий режим охорони. У наявності є паспорти та охоронні зобов’язання територій, що охороняються, а також картографічні матеріали лісовпорядкування із встановленими межами.

Перелік територій і об'єктів ПЗФ, який наведений для ДП «Макарівське ЛГ» у «Плані організації та ведення лісового господарства» та у інших актуальних матеріалах, в цілому, відповідає даним, що містяться в «Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення» (станом на 22.02.2016) та «Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» (станом на 01.01.2013).

Експерти відвідали 3 об'єкти ПЗФ у ДП «Макарівське ЛГ»: ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Мутвиця», ландшафтний заказник місцевого значення «Цезарівський» та ботанічний заказник місцевого значення «Атамановий гай».

Лісистість Макарівського району становить близько 30 %, ліси збереглися в основному навколо м. Києва в зеленій зоні, а також по річках Ірпін та Здвиж. Окремі ділянки лісів, характерних для цього регіону, добре збереглися у Макарівському районі.

Типовий ландшафт півдня Київського Полісся на межі з Лісостепом – лісовий масив із болотами у ньому, зберігається і відтворюється в долині річки Мутвиця на площі 785,0 га у ландшафтному заказнику загальнодержавного значення «Мутвиця» (Забуянське лісництво, кв. 36-50). За геоботанічним районуванням України цей район відповідає Києво-Макарівському геоботанічному району дубово-соснових лісів ліщиново-орлякових, а також у минулому евтрофних боліт. Лісова рослинність представлена тут переважно дубовими, сосново-дубовими та мішаними лісами ліщиново-конвалієво-орляковими та різнотравними. Відмічені ділянки дубового лісу трясучковидно-осоковими, який знаходиться тут на східній межі. Найбільші площі серед лісової рослинності займають мішані насадження, де в деревостані переважає дуб, невелику домішку становлять сосна, береза та осика. У другому ярусі цих насаджень зростають клен гостролистий, липа серцелиста, граб звичайний, які відновлюються у масиві. Добре виражений підлісок із ліщини зімкненість 0,4. У живому надґрунтовому покриві переважають конвалія та зірочник ланцетолистий. Зростають типові лісові види: костяниця, просянка розлога, перстач білий, воронець колосистий, чистець лісовий, осоки (о. пальчаста, о. бліда, о. сусідня).

Характерним типом рослинності також є болотний. У минулому долини річок мали суцільне заболочування. Рідше трапляються болота в долинах їхніх невеликих приток.

На даний час у ландшафтному заказнику загальнодержавного значення «Мутвиця» всихає приблизно 50 га соснового лісу, переважно штучного походження (експертами отримано панорамне фото та фото з короткої відстані до насадження). Лісівниками проведено відведення насаджень до суцільних та вибіркових санітарних рубок, отримано відповідні дозволи, але рубки не були проведені.

Ландшафтний заказник місцевого значення «Цезарівський» площею 475,0 га (Ніжиловецьке лісництво, кв. 2, 13, 14, 22-25, 33) являє собою

своєрідний природний комплекс, де на невеликих підвищеннях розміщуються сосново-дубові, дубові, соснові ліси, а у пониженнях – різні за площею болота, з яких найбільшими є Зубареве, Моховате, Гронне. У кв. 14 розміщується природний болотний комплекс – система «Жаб'ячих боліт». За рослинним покривом переважають осокові та високотравні евтрофні болота. Експертами отримано фото лісостану після проведення вибіркової санітарної рубки.

Ботанічний заказник місцевого значення «Атамановий гай» площею 14,5 га (Забуянське лісництво, кв. 29 (в. 9, 11, 14) створено з метою збереження у природному стані сосново-дубового лісу віком 80-90 років.

В цілому, слід відмітити, що серед досліджуваних лісогосподарських підприємств, на територіях та об'єктах ПЗФ охороняються своєрідні природні комплекси лісів та боліт, на яких зростають корінні лісостани / типовий рослинний покрив боліт. Експертами отримано фото охоронних знаків та інформаційних аншлаків, фото лісостану.

ДП «Буське ЛГ» площею 25280 га розміщено в північно-східній частині Львівської області на території трьох адміністративних районів (Буського, Кам'янка-Бузького та Золочівського). Основними лісотвірними породами є сосна звичайна і дуб звичайний, на перезволожених землях зростає вільха чорна. В домішку ростуть ясен, клен, липа, береза, осика, яблуня, груша, вільха сіра та інші породи.

У ДП «Буське ЛГ» експерти відвідали заповідне урочище місцевого значення «Соколя». Межі заповідного урочища нанесені в натуру, встановлені охоронні знаки та інформаційні аншлаги. Цінні високопродуктивні дубово-соснові насадження природного походження є збереженими.

У ДП «Буське ЛГ» відповідно до документів «Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення» (станом на 22.02.2016) та «Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» (станом на 01.01.2013) встановлено, що охороняються: господарська частина національного природного парку «Північне Поділля» площею 169 га та чотири заповідні урочища місцевого значення із лісовими насадженнями: «Сосновий ліс» – 11 га (Буський р-н, Ожидівське л-во, кв. 26, вид. 1), «Соколя» – 53,9 га (Буський р-н, Соколянське л-во, кв. 45, вид. 3, 5, 9, 10), «Сторонибаби» – 30 га (Буський р-н, Верблянське л-во, кв. 55, вид. 1), «Тадані» – 27 га (Кам'янка-Бузький р-н, Таданівське л-во, кв. 27, вид. 1) (площа заповідних урочищ становить 121,9 га). У вище вказаних документах немає інформації про ландшафтний заказник місцевого значення «Журавлиний», оскільки він був заснований рішенням Львівської обласної ради № 225 від 13.09.2016 р..

У господарській частині національного природного парку «Північне Поділля» охороняються цінні природні та історико-культурні комплекси і об'єкти Північного Поділля.

Ландшафтний заказник місцевого значення «Журавлиний» площею 167,2 га створено на території Соколянського лісництва кв. 62 (вид. 16-21) площею 18,9 га, кв. 63 (вид. 14-16) площею 9,6 га, кв. 72 (вид. 1-29) площею

63,0 га, кв. 73 (вид. 1, 3-12) площею 38,8 га та кв. 74 (вид. 5-15) площею 36,9 га ДП «Буське ЛГ» (без вилучення в землекористувача).

Заповідне урочище місцевого значення «Сосновий ліс» розташоване в межах Буського району Львівської області, на північний захід від села Ожидів. Воно створене з метою збереження частини лісового масиву з цінними високопродуктивними насадженнями сосни звичайної та лісового цілісного ландшафту в межах Малого Полісся.

Заповідне урочище місцевого значення «Соколя» розташоване в межах Буського району Львівської області, неподалік від села Соколя, з метою охорони лісових ландшафтів в долині річки Західний Буг. Тут зростають цінні високопродуктивні дубово-соснові насадження природного походження.

Заповідне урочище місцевого значення «Сторонибаби» розташоване в межах Буського району Львівської області, на північний схід від села Сторонибаби, було створено з метою збереження лісового масиву з цінними високопродуктивними насадженнями дуба звичайного природного походження.

Заповідне урочище місцевого значення «Тадані» розташоване в межах Кам'янка-Бузького району Львівської області, неподалік від села Тадані. Тут під охороною знаходиться частина лісового масиву в долині річки Західний Буг та її лівої притоки Горпинки, де зростають цінні високопродуктивні насадження дуба звичайного як генетичного резервату.

Статус ландшафтного заказника місцевого значення «Журавлиний» надано для збереження одного з основних на Львівщині місць гніздування журавля сірого, виду, занесеного до Червоної книги України.

На території ДП «Димерське ЛГ» ліси зростають в різних типах лісорослинних умов ($A_1, A_2, B_1, B_2, B_3, B_4, C_2, C_3, C_4$) – від сухого гігروتопу до сирого та від бідного трофотопу до відносно багатого. Вказана особливість обумовлює формування лісових насаджень різного породного складу та продуктивності, а також мозаїчність їхнього розташування у рельєфі. Завдяки цьому ліси успішно виконують різноманітні екосистемні функції, в т. ч. й у забезпеченні відповідного водного режиму, збереженні місць зростання різних видів рослин та грибів, а також у підтриманні існування багатьох представників лісової фауни.

У ДП «Димерське ЛГ» є 2 гідрологічні заказники місцевого значення, які розміщені на території Катюжанського («Катюжанський» – 291 га) та Ясногородського лісництв («Димерський» – 504 га). Вони являють собою відповідно типове болото та типовий болотний ландшафт (з вільховими та змішаними насадженнями вільхи, берези, осики, дуба), які регулюють водний та мікрокліматичний режим місцевості. Сосново-березові насадження охороняються у ботанічних заказниках місцевого значення: «Дмитрівський» (16,6 га) у Дніпровському лісництві, «Глибокий ліс» (29 га) у Кам'янському лісництві – із заростями конвалії травневої та цінної лікарської сировини; «Любимівський» (23,2 га) у Дніпровському лісництві – із заростями чорниці

та лікарської сировини; «Лісовичі» (9,7 га) – із ареалом звіробію звичайного. Сосново-дубові насадження охороняються у ландшафтному заказнику місцевого значення «Шевченківський ліс» (53,5 га), розміщеного на території Шевченківського лісництва.

У ДП „ Білоцерківське лісове господарство” охороняються: 4 заказники ботанічні місцевого значення (Урочище «Дубина» – 29 га; «Стрижавський ліс» – 248 га; «Лобачівський ліс» – 82 га, «Сухоліський» – 15,1 га), 4 заказники лісові місцевого значення («Володарська дача» – 213 га, «Михайлівська дача» – 209 га, «Пустоварівка» – 198 га, «Уютне» – 59 га), 1 заказник гідрологічний місцевого значення («Дулицьке» – 71,6 га); 2 пам'ятки природи ботанічні місцевого значення («Високопродуктивні соснові насадження» – 7,3 га, «Дуб-Володар» – 0,02 га), 3 парка-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення («П'ятигірський» – 29,8 га), «Чагари» – 29,8 га, «Томилівський» – 2,8 га), 4 заповідних урочища місцевого значення («Ревуха» – 56,8 га, «Таліжинецький ліс» – 177 га, «Малишки» – 142 га, «Урочище Чагари» – 47 га).

В ході проведення виїзної перевірки, в першу чергу, приділялась увага щодо застосування контрольних заходів у випадках випадками здійснення лісогосподарської діяльності на територіях і об'єктах ПЗФ.

Необхідність проведення вибіркового санітарного рубки на територіях та об'єктах ПЗФ пов'язана із такими причинами: вітровали, пониження рівня ґрунтових вод, всихання дерев сосни звичайної, наслідки пожеж минулих років.

Експерти відвідали ділянки, які вже призначені до рубки та пересвідчилися у доцільності призначення лісових ділянок до вибіркової санітарної рубки, у дотриманні вимог щодо відведення лісосік до рубки.

Було з'ясовано, що проведення рубок (в даному випадку це суцільні рубки санітарні) уникнути було неможливо у зв'язку із масовим всиханням деревостанів сосни звичайної. Проведення суцільних рубок санітарних суворо регламентується лімітами на використання лісових ресурсів на території ПЗФ та затверджується комісійно за участі органів влади та лісопатологів, лісогосподарські заходи проводяться лише після погодження із Міністерством охорони навколишнього середовища.

Київська обласна державна адміністрація проінформувала (лист від 19.10.17 № 11-27/4525) директора ДП «Макарівське ЛГ» про те, що розглянула подання Міністерства екології та природних ресурсів України (від 18.09.2017 № 8-03/814-17) про затвердження ліміту на використання природних ресурсів у межах ландшафтному заказника місцевого значення «Цезарівський» на 2017 р. Експерти відвідали ділянки, які вже призначені до рубки та пересвідчилися у доцільності призначення лісових ділянок до вибіркової санітарної рубки, а також у правильності призначення буреломних дерев до рубки, у дотриманні вимог щодо відведення лісосік до рубки. Експерти відвідали вітровальні ділянки у Заказнику «Цезарівський» двічі: у листопаді 2017 р. – після їхнього

відведення до вибіркової санітарної рубки, а також у травні 2018 р. – на момент проведення рубки.

Відповідно до «Доповіді щодо всихання соснових насаджень у ДП «Буський лісгосп» на сесії Буської районної ради» (http://busklg.ucoz.ua/news/dopovid_shhodo_vsinhannja_sosnovikh_nasadzhen_u_dp_buskij_lisgosp_na_sesiji_buskoji_rajonnoji_radi/2017-10-13-152) було зазначено, що аналіз загиблих дерев в осередках всихання сосни звичайної виявив поселення верхівкового короїда в гілках і вершинах, шостизубчастого короїда – в окорених частинах стовбура і чорного вусача – на ділянках стовбурів із перехідною корою. Лісівники ДП «Буське ЛГ» звернули увагу на те, що підвищити стійкість таких лісових насаджень можна шляхом їх поступового переформування, тобто переведення з однокорисного одновікового лісу в різновіковий змішаний із значною участю листяних порід. Своїм головним завданням лісівники вважають відтворення корінних дубово-соснових високопродуктивних, біологічно стійких деревостанів з високими ґрунтозахисними та водорегулюючими властивостями.

У висновках до наукової статті Петрової Л.М. та Петрова С.В. (*Петрова Л.М., Петров С.В. Лісові об'єкти природно-заповідного фонду Малого Полісся: структура та репрезентативність // Збірник науково-технічних праць. Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.12. – Львів: Національний лісотехнічний університет України. – С. 18-26.*) вказано, що території природно-заповідного фонду Малого Полісся Львівщини відзначаються нерепрезентативністю у плані охоплення спектра лісових екосистем та угруповань, а також територіальною недостатністю для збереження всього різноманіття лісів регіону. У зв'язку з цим, автори вище вказаної статті рекомендують охоплювати регіонально рідкісні типи лісових екосистем, біорізноманіття яких є під загрозою зникнення, а також унікальних для Малого Полісся осередків широколистяних лісів віком понад 150 років.

Слід зазначити, що ДП «Буське ЛГ» виділило ділянки лісів, які репрезентують існуючі на території підприємства лісові екосистеми (http://busklg.ucoz.ua/index/reprezentativni_diljanki/0-49). На цих ділянках (загальною площею 2797,8 га) не проводяться жодні заходи, які здатні змінити їхній природний стан та порушити природні процеси, що в них відбуваються.

Серед основних причин виділення репрезентативних ділянок було вказано: збереження біорізноманіття; збереження дубових насаджень, збереження вільхових насаджень, збереження ясеневих насаджень, збереження соснових насаджень. Репрезентативні ділянки існуючих лісових екосистем виділені у розрізі лісництв ДП «Буське ЛГ»: Полоничне – 148 га, Таданівське – 407,6 га, Грабівське – 362,3 га, Верблянське – 360,8 га, Боложинівське – 206,1 га, Соколянське – 463,1 га, Ожидівське – 189,4 га, Незнанівське – 194,7 га, Куткірське – 465,8 га.

До ОЦЗ 1.2 належать ділянки, де зустрічаються рідкісні та зникаючі види, а також ендемічні види.

Всесвітній фонд охорони природи в Україні звернувся до підприємств згідно з положеннями ст. 34 Конституції України, ст. 5,6,13 Закону України «Про інформацію» ч. ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», ст.4 Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Оргуська конвенція), а також ст. 3, п.2 ч.1, ст. 5, 14, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Звернення стосувалося необхідності виділення і збереження особливо цінних для збереження біорізноманіття ділянок лісу.

На досліджуваних підприємствах у конторах (адміністрації підприємств, лісництв) є стенди із зображенням видів рослин та тварин, занесених до Червоної книги України. Але дане питання потребує більшої уваги з боку керівників, спеціалістів та працівників лісового господарства щодо виявлення місць зростання чи мешкання таких видів, моніторингу за їхнім станом. Необхідною є розробка активних заходів щодо підтримання популяцій видів рослин та тварин, занесених до Червоної книги України.

ДП «Макарівське ЛГ» продемонструвало приклад активної співучасті у ініціативі, запропонованій Українським фондом природи – офіційного представника WWF щодо індивідуального підходу для збереження місць існування (зростання / проживання) червонокнижних видів на рівні таксаційних виділів.

Протягом весняно-літнього сезону 2017 року в рамках проекту «Лісова Варта» співробітниками Фонду дикої природи в Україні та волонтерами-біологами було проведено обстеження ділянок лісу в Київській та Житомирській областях з метою пошуку видів рослин, грибів і тварин Червоної книги України, відповідно й встановлення найцінніших ділянок лісу, які забезпечують збереження їх популяцій.

Експертам було продемонстровано звернення від Українського фонду природи №227/17 від 21.06.2017 р. до ВО «Укрдержліспроект» та до Державного агентства лісових ресурсів України, а також до Макарівського, Радомишльського, Київського та Вищедубечанського лісгоспів).

Протягом весняно-літнього сезону 2017 року в рамках проекту «Лісова Варта» співробітниками Фонду дикої природи в Україні та волонтерами-біологами було проведено обстеження ділянок лісу в Київській та Житомирській областях з метою пошуку видів рослин, грибів і тварин Червоної книги України, і, відповідно встановлення найцінніших ділянок лісу, які забезпечують збереження їх популяцій.

Наказом директора ДП «Макарівське ЛГ» від 06.03.2018 р. № 27 «Про охорону тваринного світу» на виконання закону України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 р. № 2894-III, Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони тваринного світу» від 09.04.2015 р. № 332-VII, рішень виконавчих комітетів селищних рад (Макарівської, Кодрянської, Наливайківської, Ніжиловецької, Гавронщицької, Борівської, Забуянської, Великокарасинської, Комарівської) «Про визначення

та охорону ділянок середовищ існування, умов розмноження, шляхів міграції диких тварин». Наказом встановлюється необхідність щодо визначення та затвердження місць масового розмноження диких тварин на території лісових земель Макарівського району, що перебувають у постійному користуванні ДП «Макарівське ЛГ», а також про заборону проведення робіт та заходів, які є джерелом підвищеного шуму і неспокою (у період з 1 квітня по 15 червня).

У ДП «Макарівське ЛГ» всі знахідки рідкісних тварин та рослин були достовірно підтверджені разом з працівниками лісових господарств. Працівники лісгоспів із розумінням поставилися до потреби збереження виділів із рідкісними видами за умови збереження балансу між лісогосподарською складовою та охороною природи. Знайдені види рослин Червоної книги України з родини орхідних (любка, гніздівка звичайна, булатка довголиста, коручка морозниковидна) зникають внаслідок проведення суцільних рубок.

У Ніжиловецькому лісництві (ДП «Макарівське ЛГ») виділено такі локалітети зростання червонокнижних видів рослин: два локалітети любки – у кв.3, вид. 8; локалітети любки по всьому виділу – у кв.2, вид. 4; поодинокі локалітети любки – у кв. 2, вид. 5; принаймні один локалітет любки – у кв. 2, вид. 15; локалітети любки, гніздівки звичайної, булатки довголистої по всьому виділі – у кв. 46, вид. 3 та вид. 10; декілька локалітетів любки та гніздівки звичайної – у кв. 45 вид. 4 та вид. 5.

У ландшафтному заказнику місцевого значення «Цезарівський» відмічено зростання 2 видів, віднесених до «Червоної книги України»: осока Буксбаума (*Carex buxbaumii* Wahlenb.) та плаун річний (*Lycopodium annotinum* L.). (ЧКУ С. 84). Осока Буксбаума зростає в умовах надмірного зволоження на торфових осоково-мохових болотах, заболочених луках. Цей вид має природоохоронний статус «вразливий», оскільки характеризується вузькою еколого-ценотичною амплітудою внаслідок зміни гідрологічних, фітоценотичних, та антропогенних умов (осушення боліт, випасання худоби, витоптування ґрунту). Плаун річний переважно розповсюджується у хвойних та мішаних, найчастіше ялинових, вологих лісах.

Експерти відвідали одну із вищенаведених ділянок (у Ніжиловецькому лісництві, кв. 46, вид. 10). Ця ділянка належить до ОЦЗ 1, які ідентифіковані **поза межами ПЗФ**. Було зібрано фотоматеріал у локалітетах зростання 2 червонокнижних видів рослин: гніздівки звичайної (*Neottia nidus-avis* (L.) Rich) – у фенологічній фазі квітування, а також любки дволистої (*Platantera bifolia* (L.) Rich.) – 5 особин у фазі бутонізації та квітування.

В результаті проведених досліджень були встановлені місця гніздування птахів лелеки чорного (Забуянське лісництво, кв. 36, вид. 27; Ніжиловецьке лісництво кв.2, вид. 5; Комарівське лісництво кв.18, вид.).

Експерти відвідали одну із вищенаведених ділянок (у Ніжиловецькому лісництві, кв. 2, вид. 5). Ця ділянка належить до ОЦЗ 1, які ідентифіковані в межах ПЗФ – на території ландшафтного заказника місцевого значення «Цезарівський». Було сфотографовано гніздо лелеки чорного на

старовіковому дереві дуба та засвідчено, що на ділянці антропогенний вплив відсутній – зберігається структура корінного лісостану (мішане сосново-дубове насадження із березою в умовах С₃) із властивим для нього живим надґрунтовим покривом суборових та дібровних видів (яглиця звичайна, конвалія звичайна, купина багатоквіткова, осока лісова, медунка темна, зубниця бульбиста тощо).

Офіційно затвердженим (на рівні ДП «Макарівське ЛГ») є перелік лісових ділянок, які включені до охоронної зони (радіусом 500 м) навколо гнізд місця гніздування птахів лелеки чорного. Відповідно до Наказу директора ДП «Макарівське ЛГ» від 06.03.2018 р. № 27 встановлено такі охоронні зон місць гніздування рідкісних птахів: Ніжиловецьке лісництво – кв. кв. 1; 3-4; 12; 15-16; 20-21; 32; 40-43, Комарівське лісництво – кв. кв. 17-19; 32-34; 64-66; 80; 85-88, Забуянське лісництво – кв. кв. 31-32, загальною площею 1603,6 га.

В результаті, лісові ділянки, на яких були знайдені локалітети зростання рослин, занесених до Червоної книги України, а також місця гніздування лелеки чорного (разом із охоронними зонами) були виведені із фонду рубок головного користування ДП «Макарівське ЛГ».

У ландшафтному заказнику загальнодержавного значення «Мутвиця» (ДП «Макарівське ЛГ») відмічено зростання таких видів, які занесені до «Червоної Книги України» (2009 р.): осока затінкова (*Carex umbosa* Host), лілія лісова (*Lilium martagon* L.), 4 види із родини Орхідні – коручка широколиста (*Epipactis helleborine* (L.) Grants) та коручка темно-червона (*Epipactis atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.)), любка дволиста (*Platantera bifolia* (L.) Rich.), гніздівка звичайна (*Neottia nidus-avis* (L.) Rich.).

У ДП «Буське ЛГ» проводиться моніторинг видів тварин, занесених до видання «Червона книга України» (2009). Рік проведення моніторингу – 2016. У нижченаведеному переліку вказані види тварин, які мешкають. Птахи – журавель сірий (*Grus grus* (Linnaeus, 1758); у ЧКУ – С. 442) – у Соколянському лісництві, кв. 51, де створено ландшафтний заказник «Журавлиний» та у Таданівському лісництві, кв.32; зміїд (*Circaetus gallicus* (Gmelin, 1788); у ЧКУ – С. 425) – у Ожидівському лісництві, кв. 58; шуліка рудий (*Milvus milvus* (Linnaeus, 1758); у ЧКУ – С. 418) – у Ожидівському лісництві, кв. 58); лунь польовий (*Circus cyaneus* (Linnaeus, 1766); у ЧКУ – С. 420) – у Боложинівському лісництві, кв. 72; глушець (глухар) (*Tetrao urogallus* (Linnaeus, 1758); у ЧКУ – С. 440) – у Соколянському лісництві, кв. 83-85, а також у Полоничному лісництві, кв. 1-3. Ссавці – тхір степовий (*Mustela putorius* Linnaeus, 1758; у ЧКУ – С. 542) – у Ожидівському лісництві, кв. 55; видра річкова (*Lutra lutra* Linnaeus, 1758; у ЧКУ – С. 543) – у Соколянському лісництві (кв. 84) та у Таданівському лісництві (кв. 40); горностай (*Mustela erminea* (Linnaeus, 1758); у ЧКУ – С. 539) – у Боложинівському лісництві, кв. 67, а також у Ожидівському лісництві, кв. 55. Земноводні – ропуха очеретяна (*Bufo calamita* Laurenti, 1768; у ЧКУ – С. 384) – у Соколянському лісництві, кв. 83, 84, 85. Круглі черви – п'явка медична (*Hirudo medicinalis* Linnaeus, 1758; у

ЧКУ – С. 20) – у Ожидівському лісництві, кв. 56-58. Комахи – махаон (*Papilio machaon* (Linnaeus, 1758), у ЧКУ – С. 141) – у Верблянському лісництві, кв. 53-54; джміль червонуватий (*Bombus (Megabombus) ruderatus* (Fabricius, 1775); у ЧКУ – С. 273) – у Соколянському лісництві, кв. 68, вусач великий дубовий західний (*Cerambyx cergo* (Linnaeus, 1758; у ЧКУ – С. 115) – у Верблянському лісництві, кв. 53-54.

У ботанічній пам'ятці природи загальнодержавного значення «Урочище Бабка» (ДП «Клавдіївське ЛГ») у дубових та дубово-грабових лісах, які є рідкісними для Київського Полісся, зростають «червонокнижні» види: любка дволиста (*Platanthera bifolia* (L.) Rich.), любка зеленоквіткова (*Platanthera chlorantha* (Cust.) Rchb.), коручка чемерниковидна (*Epipactis helleborine* (L.) Crantz), гніздівка звичайна (*Neottia nidus-avis* (L.) Rich), пальчатокорінник плямистий (*Dactylorhiza maculata* (L.) Soó s.l.), зозулині сльози яйцевидні (*Listera ovata* (L.) R.Br), лілія лісова (*Lilium martagon* L.), осока затінкова (*Carex umbosa* Host). Вказані види із родини Орхідні (коручка широколиста, к. темно-червона, любка дволиста, гніздівка звичайна та ін..) включено до Додатку II CITES. Їхні популяції потребують охорони та постійного контролю за станом.

Заказник ландшафтний місцевого значення “Сторожівці” (47,9 га) (ДП “Клавдієвське ЛГ”, Бородянський район). Деревостан заказнику представлений сосною звичайною, дубом звичайним, березою повислою, грабом звичайним, вільхою, осикою, в'язом. На низинних болотах з осоковою та осоково-сфагновою рослинністю, що частково заростають вільхою та березою, зростають зозулині черевички (*Cypripedium calceolus* L.) та булатка довголиста (*Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch) – види, занесені до ЧКУ. Тут також мешкають «червонокнижні» види: джміль яскравий (*Bombus (Thoracobombus) pomorum* Panzer, 1805), ксілокопа (бджола-тесляр) звичайна (*Xylocopa valga* Gerstaecker, 1872) та к. (бджола-тесляр) фіолетова (*Xylocopa violacea* Linnaeus, 1758), махаон (*Papilio machaon* Linnaeus, 1758), жук-олень (*Lucanus cervus* Linnaeus, 1758).

У ботанічному заказнику місцевого значення «Урочище «Дубина»» (ДП „Білоцерківське ЛГ») збереглися популяції «червонокнижних» видів – підсніжника звичайного (*Galanthus nivalis* L.) та ведмежої цибулі (*Allium ursinum* L.). У заказнику ботанічному місцевого значення „Сухоліський” (ДП „Білоцерківське ЛГ”) охороняється унікальний масив широколистяного лісу, у якому зростає «червонокнижний» вид флори України – рябчик шаховий (*Fritillaria meleagris* L.).

У заказнику лісовому місцевого значення „Уютне” (59 га) (ДП «Білоцерківське ЛГ») зростають популяції лілії лісової – «червонокнижного» виду.

У ландшафтному заказнику місцевого значення «Шевченківський ліс» (ДП «Димерське ЛГ») (53,5 га) у сосново-дубових насадженнях охороняються плаунові та рідкісна папороть – гронянка півмісяцева (*Botrychium lunaria* (L.) Sw.) (у ЧКУ «Рослинний світ» – С. 34).

У конторах адміністрації багатьох підприємств та лісництв району постачання є стенди із зображенням видів рослин та тварин, занесених до Червоної книги України. У лісогосподарських відділах підприємств вже проводиться робота над створенням стендів із зображенням «червонокнижних», рідкісних та зникаючих видів рослин та тварин, які зростають / мешкають на території підприємства, а також над опублікуванням інформації щодо об'єктів та територій ПЗФ на сайті підприємства.

Але дане питання потребує більшої уваги з боку керівників, спеціалістів та працівників лісового господарства щодо виявлення місць зростання чи мешкання червонокнижних видів, моніторингу за їхнім станом. Необхідною є розробка активних заходів щодо підтримання популяцій видів рослин та тварин, занесених до «Червоної книги України».

Огляд технологічних карт розробки лісосіки у вказаних підприємствах довів, що не на усіх лісосіках передбачено заходи щодо уникнення загроз для ОЦЗ 1.

До ОЦЗ 1.3 належать території з критичними тимчасовими концентраціями видів (місця розмноження, маршрути міграції або коридори тощо).

Крім охоронюваних територій ПЗФ, до ОЦЗ 1.3 можуть належати: Рамсарські території, Важливі орнітологічні території (Important Bird Areas – IBAs), об'єкти Смарагдової мережі (відповідно до вимог Бернської конвенції), тому вказані міжнародні договори також розглядалися.

Заповідне урочище «Вепрове» площею 118,0 га (ДП «Макарівське ЛГ», Небелицьке лісництво, кв. 42, вид. 3) можна розглядати як ОЦЗ 1.3 у зв'язку із підвищеною концентрацією тварин. Основу деревостану утворює сосна звичайна, є старі липи, граб, куртини ялини звичайної. Відбувається процес відновлення корінних лісових порід. Територія має велике значення для збереження лісової фауни.

Місце оселення бобрів охороняється у заповідному урочищі місцевого значення «Соколя» (ДП «Буське ЛГ») у лісових ландшафтах в долині річки Західний Буг.

Згідно із діючою НОР всі ОЦЗ1, які розташовані поза межами об'єктів ПЗФ належать до територій **із визначеним ризиком** щодо походження. Опитування зацікавлених сторін і польові візити експерта на описані об'єкти, а також аналіз інформації щодо господарської діяльності на інших лісогосподарських підприємствах даної групи постачальників засвідчило, що загрози для ОЦЗ1 є **відсутніми**.

Задля підтримання їхнього існування необхідно не лише підтримувати режим охорони, затверджений для кожного із об'єктів ПЗФ, але й виконувати контрольні заходи, запропоновані нижче.

Виходячи із вищенаведеного, контрольним заходом щодо уникнення загроз від лісогосподарської діяльності для ОЗЦ слід вважати уникнення ведення лісогосподарської діяльності (будь-якими способами та видами рубок), заготівлі та закупівлі лісоматеріалів на територіях та об'єктах ПЗФ.

На сайтах державних підприємств лісового господарства слід розмістити інформацію про об'єкти природно-заповідного фонду на території підприємства, а також короткий аналіз лісового фонду.

Категорія ОЦЗ 2 не застосовується для України.

Для умов України **ОЦЗ 3 може мати визначений ризик.**

На досліджуваній території старовікових лісів і пралісів не виявлено.

Відповідно до монографії Микитюка О. «ІВА території України: території, важливі для збереження видового різноманіття та кількісного багатства птахів» (1999; С. 114-115) на території району, де розташовуються ДП «Буське ЛГ» розміщується Територія «352 ІВА Мале Полісся» площею 2400 га.

Хоча ДП «Димерське ЛГ» віднесено до Вишгородського району Київської області, але воно розташоване на правому березі р. Дніпро, тому не належить до Території «2 ІВА Лісовий масив межириччя р. Дніпро та Десна».

Територія «352 ІВА Мале Полісся» розташована у Рава-Русько – Радехівсько – Бродівському геоботанічному районі Малого Полісся, де серед деревних порід домінують сосна, береза, вільха, осика, дуб. На території представлені: багаточисельні лісові галявини з високим різнотрав'ям; невеликі болота, що існували раніше, осушені та перетворені на пасовиська; окремі, невеликі за площею, ділянки евтрофних трав'янистих боліт; невеликі болота, що існували раніше, осушені та перетворені на пасовиська.

У цілому, на Території «352 ІВА Мале Полісся» переважають біотопи мішаного лісу – 60 %, трав'янисті угруповання складають 25 % (вологі луки, пасовиська), водно-болотяні угіддя – 10 % (річка, канали, стави, зарості водно-болотяної рослинності). Типи землекористування даної Території: лісове господарство (30 %), сільське господарство (45 %), рибне господарство (8 %).

Вказана Територія характеризується критеріями: A1 (територія, що підтримує життєздатність популяцій одного чи кількох видів, віднесених до категорій VU, CR та NT; B1i (територія, що підтримує існування птахів, що утворюють скупчення європейського значення); B2 (територія, що забезпечує існування видів з несприятливим охоронним статусом в Європі). На даний момент Територія «352 ІВА Мале Полісся» не має національного та міжнародного природоохоронного статусу.

Територія «352 ІВА Мале Полісся» підтримує життєдіяльність птаха Деркач (*Crex crex*) (статус – В, критерій – A1), за підрахунками налічується 30-45 самців.

На сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність Території «352 ІВА Мале Полісся» впливають такі чинники: зміна режиму землекористування, заліснення території, інтенсифікація ведення сільського

господарства, комерційна рубка лісу, осушувальна меліорація, спрямлення та одамбовка річкових русел, заготівля дров, випас худоби у лісі.

На вказаній території ІВА необхідно запровадити відповідний режим охорони видів птахів, посилити контроль за полюванням.

У випадку, якщо у подальшому ОЦЗ 3 буде встановлено ще й на інших лісових ділянках, тоді слід буде відмовитися від отримання деревини на таких ділянках.

У заказнику лісовому місцевого значення „Уютне” (59 га) (ДП «Білоцерківське ЛГ» переважають насадження листяного лісу із домінуванні в деревостані ясена, що є рідкісним для області. Значну участь у деревостані беруть також дуб звичайний та ясен, місцями – липа, наявні береза, дика груша, лісова яблуня.

Генетичні резервати аборигенних лісових деревних видів вже були ідентифіковані у процесі лісовпорядкування та включені до таксаційних описів, вони мають відповідний режим охорони, тому лісогосподарська діяльність не має загрози для них.

В цілому, слід відмітити, що ведення лісового господарства на вказаній території **не створює визначеного ризику**, про що йдеться мова у нижче наведеному тексті.

Рекомендується комплекс заходів: не допускати виникнення пожеж, здійснювати контроль за станом популяцій ялівця звичайного, заборонити меліорації прилеглих масивів та вирубування дерев, спрямовувати лісогосподарські заходи на збереження на відновлення угруповань.

Оцінюванням в межах нової «Національної оцінки ризику» в розрізі рівнинних лісів встановлено, **рівень загрози на ОЦЗ 4 є низьким**.

На території України немає об'єктів ОЦЗ 5, від яких би місцеві громади були б залежними у плані забезпечення недеревними лісовими ресурсами, джерелами питної води, паливними ресурсами. Отже, ризик є низьким. Традиційно, лісові господарства, розміщені на територіях із високим рівнем лісистості займалися також переробкою недеревної лісової сировини, про що свідчать дані, які наведені у аналітичному огляді «Проблеми и перспективы развития комплексного лесопользования в Армении, Азербайджане, Беларуси, Грузии, Молдове, Российской Федерации и Украине» (2016) (у рамках Програми ФЛЕГ II, www.enpi-fleg.org).

На об'єктах, які можна віднести до **ОЦЗ 6** виконуються заходи з благоустрою лісів рекреаційно-оздоровчого призначення у зоні відпочинку та у зоні інтенсивної рекреації протягом ревізійного періоду облаштовуються рекреаційні пункти, виготовляються та встановлюються «лісові меблі», а також щорічно встановлюються аншлаги.

У ДП «Макарівське» є пам'ятка природи місцевого значення «Змійові вали» площею 15,8 га, довжиною 15920 м (Макарівське, Ніжиловецьке, Небелицьке лісництва), які являють собою відрізки стародавніх валів (насип висотою від 9-13 м, шириною 2-20 м). Пам'ятка природи місцевого значення «Змійові вали» має історичну та природну цінність.

«Проектом організації та розвитку» підприємства передбачено проектування заходів щодо використання угідь і ресурсів побічних користувань: заготівля сіна, випасання худоби, збір і заготівля дикорослих ягід (чорниця, брусниця) та грибів (білі гриби, масляки, опеньки), лікарської сировини (кропиви дводомної). У проекті використання ресурсів другорядних лісових матеріалів передбачено обсяг заготівлі березового соку та новорічних ялинок.

Слід відмітити, що ДП «Димерське ЛГ» виконало вимогу міжнародної лісової сертифікації за схемою FSC щодо забезпечення доступу громадськості до інформації про території з особливими цінностями для збереження – на сайті вказаного підприємства (<https://dymerlg.com.ua/golovna.html>) наведена інформація щодо об'єктів природно-заповідного фонду, розміщених на території підприємства (у розрізі лісництв).

На сайті Львівського ОУЛМГ є інформація про території та об'єкти ПЗФ, які розташовані на підпорядкованих лісогосподарських підприємствах, в т. ч. й на території ДП «Буське ЛГ» (http://www.lvivlis.gov.ua/uk/nature_reserve_fund_local_natural_bound/74.html)

Із вище наведеної інформації можна запропонувати наступні рекомендації ідентифікації лісових типів оселищ:

- під час ідентифікації необхідно враховувати описи рослинних угруповань та рослинних видів, наведених у новітньому виданні «Тлумачний посібник оселищ Резолюції № 4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони» (2017) та у «Зеленій книзі України» (2009);

- виділяти репрезентативні ділянки із регіонально рідкісними типами лісових екосистем, біорізноманіття яких є під загрозою зникнення, а також унікальних лісових екосистем для певного регіону.

Підприємствам, на території яких зростають чи мешкають «червонокнижні», рідкісні та ендемічні види, необхідно:

- ідентифікувати місця оселень їхнього зростання поза межами територій та об'єктів ПЗФ;

- відмічати такі місця у журналах та на картах;
- здійснювати щорічний моніторинг (контроль за станом популяцій);
- притримуватися обмеженого режиму лісокористування з метою збереження «червонокнижних», рідкісних, зникаючих та ендемічних видів із врахуванням місця їхнього зростання / оселення під час проектування лісогосподарських заходів;

- здійснювати відповідні записи щодо охорони місць їхнього зростання / оселення у лісорубних квитках та технологічних картах;

- не допускати проведення меліоративних заходів та розробки торфовищ,

- регулювати випасання худоби;

- запобігати виникненню пожеж та своєчасно їх гасити, у т. ч. й на ділянках боліт;

- охороняти гніздові оселища лелеки чорного та хижих птахів;

- заборонити зривання та викопування рослин;
- зменшити рекреаційне навантаження.

Задля підтримання рідкісних типів лісових оселищ необхідно не лише підтримувати режим охорони, затверджений для кожного із об'єктів ПЗФ, але й виконувати рекомендації, запропоновані нижче:

- на сайтах державних підприємств лісового господарства слід розмістити інформацію про лісовий фонд, об'єкти природно-заповідного фонду на території підприємства, рідкісні рослинні угруповання («Зелена книга України»), а також види, які занесені до «Червоної книги України», рідкісні та ендемічні види.
- підприємствам необхідно забезпечити доступ громадськості до інформації про території з особливими цінностями для збереження, бажано на сайтах підприємства або обласних управлінь лісового та мисливського господарства, у приміщеннях селищних рад тощо.

Тому виходячи із вищенаведеного, *рекомендованим контрольним заходом щодо уникнення загроз від лісогосподарської діяльності для ОЗЦ слід вважати уникнення ведення лісогосподарської діяльності (будь-якими способами та видами рубок), заготівлі та закупівлі лісоматеріалів на територіях та об'єктах ПЗФ.*

Таким чином можливо зробити висновок відносно ефективності застосування контрольних заходів щодо зниження ризику на території постачання: на усіх об'єктах ОЗЦ забезпечується відповідний режим охорони - у наявності є паспорти та охоронні зобов'язання територій, що охороняються; у досліджуваному регіоні постачання деревини ідентифіковано Територію «352 ІВА Мале Полісся» на усіх шести об'єктах природно-заповідного фонду ДП «Буське ЛГ»; встановлені місця оселищ тих рослин та тварин, які мають природоохоронний статус; місця концентрації тварин обліковуються на підприємствах та мають відповідний режим господарювання; генетичні резервати включені до «Проектів організації та розвитку підприємств».

Обов'язковим контрольним заходом залишається закупівля деревини у постачальників, які підтверджують, що їх господарська діяльність на територіях, які визнані як ОЦЗ, не загрожує цим ОЦЗ.

Категорія 4. Деревина з лісів, які перетворюються на плантації та категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення

Підприємствами підписана декларація із організацією відносно дотримання вимог стандарту контрольованої деревини, в яких говориться про недопущення змін лісових площ на площі іншого призначення. Вимоги стосовно недопущення перетворення лісових територій на нелісові є головними складовими політики організації. Тому цьому питанню завжди приділяється достатньо уваги.

Граничне значення, яке стосується 1-ої категорії (див НОР – 1.1) дотримується. Перевірені підприємства керуються матеріалами безперервного та базового лісовпорядкування та суворо слідкують за змінами лісокультурного фонду. Опитування зацікавлених сторін свідчить про відсутність фактів перетворення лісів на плантації або категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення. Опитування відповідальних працівників лісогосподарських підприємств (інженера лісових культур, головного лісничого) підтверджує відсутність перетворення лісів на категорії земель інші, ніж лісогосподарського призначення без належних підстав. Таким чином за результатами проведення виїзної перевірки лісогосподарських підприємств визначено відсутність ризику щодо загального скорочення площ природних лісів за рахунок перетворення їх на плантації та на нелісові землі.

Ризик ланцюга постачання.

Так як *транспорткування* контрольованого матеріалу безпосередньо від постачальника до споживача, здійснюється виключно залізничним транспортом, то ризик є низьким.

Висновки

У частині ризику походження деревини:

Підставою для ствердження про *ефективність застосованих контрольних заходів є*: підсумок виїзної перевірки двох лісогосподарських підприємств зокрема та визначеної групи постачальників організації загалом; матеріали попередніх перевірок підприємств-представників цієї групи; проведення консультацій із зацікавленими сторонами та сторонами, які зачеплені господарською діяльністю постачальників та щодо СНП організації загалом.

Визначений ризик, пов'язаний з категоріями 1-4 контрольованої деревини, на території постачання організації знижено до **низького**.

За підсумками польової перевірки були призначені контрольні корегувальні дії, які були виконані лісогосподарським підприємством, у призначені терміни.

У частині ланцюга постачання:

Ризик ланцюга постачання шляхом визначення кількості можливих факторів ризику внутрішньою перевіркою було визнано як **низький**: транспортування організацією лісоматеріалу здійснюється залізничним транспортом з нижнього складу безпосередньо до покупця.

Використовувати матеріал як контрольований для даного переліку постачальників можливо, як у частині ризику джерела походження, так і в частині ланцюга постачання.

Також під час проведення польової перевірки була виявлена наступна активна група зацікавлених сторін:

Представники екологічної служби в Житомирській, Київській та Львівській областях, Державні адміністрації та Районні Ради народних депутатів, на території яких знаходяться постачальники-лісгоспи; Українське товариство мисливців та рибалок; голови міських, сільських та селищних рад; представники WWF в Україні (Київська, Львівська області); суб'єкти підприємницької діяльності, які приймають участь у лісозаготівельній діяльності лісгоспів-постачальників деревини; робітники, що приймають участь в процесі лісозаготівлі; представники ОУЛМГ (обласні управління лісового господарства); голови профспілкових організацій лісгоспів-постачальників; головні спеціалісти, представники лісової охорони та ІТР лісгоспів-постачальників; представники НУО та інші.

Моментом початку використання матеріалу як контрольованого буде позитивний висновок щорічного аудиту органу сертифікації.

В той же час, в процесі перевірки були виявлені проблемні питання, які повинні бути вирішені на державному або ж галузевому рівні при перегляді законодавства:

- нечітким залишається вирішення питання щодо розповсюдження вимог застосовного законодавства до субпідрядників (іншим суб'єктам господарювання, які надають послуги підприємствам під час проведення лісозаготівлі);
- необхідно впроваджувати в практику останні дослідження науковців щодо стану соснових насаджень в Україні. Можливо варто замість загинувших насаджень сосни звичайної одразу створювати лісові культури із деревних порід, або сосни звичайної, які найбільш адаптовані до комплексу негативних факторів (зниження ґрунтових вод, підвищення середньорічної температури повітря, забруднення повітря шкідливими речовинами тощо). Спілкуючись із фахівцями-лісівниками були почуті пропозиції щодо цього: це може бути посівний матеріал, який завезений із південних регіонів України; сіянці сосни звичайної, яка вирощується у відповідних умовах і т.д.
- необхідно негайно розпочати Державну програму з питань видобутку бурштину та рекультивації земель, які вже понівечені цим ганебним для України явищем – незаконним видобуванням бурштину.

ІНФОРМАЦІЯ І СКАРГИ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН

Процедура розгляду коментарів та скарг зацікавлених сторін (котрі стосуються СНП організації).

1. Підтвердження одержання скарг – усі коментарі та скарги зацікавлених сторін, отримані будь-якими засобами зв'язку, реєструються секретарем директора в журналі вхідної інформації і передаються відповідальному за сертифікацію безпосередньо у день реєстрації для внесення у «Журнал скарг контрольованої деревини»; анонімні скарги не реєструються і не розглядаються.

2. Інформування зацікавлених сторін про процедуру подання скарг – *процедура подання скарг розміщується на сайті організації для вільного доступу.*
3. Надання попередньої відповіді скаржникам – *скаржник інформується відповідальним за сертифікацію про отримання скарги та термін її розгляду упродовж не більше ніж двох тижнів з моменту реєстрації.*
4. Передача скарг, пов'язаних із визначенням ризику – *якщо скарга пов'язана не із СНП організації, а з національною оцінкою ризику, вона передається національному представництву FSC в Україні з одночасним повідомленням про це скаржника, про що у «Журналі скарг контрольованої деревини» робиться відповідна відмітка.*
5. Проведення попереднього оцінювання для визначення значущості наведених у скарзі доказів використання матеріалу з неприйнятних джерел – *якщо скарга стосується СНП, території і джерел постачання, відповідальним за сертифікацію проводиться попереднє оцінювання наведених у скарзі доказів з метою визначення значущості фактів, наведених у скарзі, як доказів того, що матеріал може отримуватися із неприйнятних джерел. Якщо скарга визнається незначущою, про це повідомляється скаржнику, органу сертифікації як про остаточні результати розгляду скарги. Одночасно повідомляється про можливість оскарження дій представників організації та про можливість отримання копій усієї відповідної кореспонденції, яка стосується розгляду.*
6. Діалог зі скаржниками – *якщо скарга визнається значущою, упродовж двох тижнів від її реєстрації зі скаржником проводяться перемовини з метою вирішення скарги до вживання подальших дій. Якщо у результаті перемовин скаржник погоджується, що його скарга задоволена, про те, що це є остаточним результатом розгляду скарги, повідомляється самому скаржнику, органу сертифікації та Національному представництву FSC в Україні. Одночасно повідомляється про можливість оскарження дій представників організації та про можливість отримання копій усієї відповідної кореспонденції, яка стосується розгляду.*
7. Передача значущих скарг органу сертифікації та Національному представництву FSC в Україні – *здійснюється упродовж двох тижнів з моменту отримання скарги; одночасно подається інформація щодо заходів, які вживатимуться організацією задля вирішення скарги, а також щодо способу застосування застережного підходу.*
8. Застосування застережного підходу – *у той час, доки скарга перебуває на розгляді, організація припиняє отримання матеріалу, якого стосується скарга.*
9. Застосування процесу перевірки – *для скарги, яка визнана значущою та не вирішена у процесі діалогу зі скаржником, організацією впродовж двох місяців з моменту її одержання проводиться за*

потребою польова або офісна перевірка.

10. Визначення коригувального заходу – якщо у процесі польової або офісної перевірки значущість скарги підтверджується, спільно з постачальником вживаються коригувальні заходи; якщо коригувальний захід неможливо застосувати або постачальник відмовляється його виконувати, він виключається з числа постачальників контрольованої деревини.
11. Перевірка виконання постачальниками коригувального заходу та його ефективності – відбувається у межах двохмісячного терміну розгляду скарги; якщо захід ефективний, матеріал отримується.
12. Виключення відповідного матеріалу та постачальників - відбувається у випадку, якщо корегувальні заходи не усунули причини скарги.
13. Остаточне інформування – якщо застосовувалася повна процедура розгляду скарги, скаржник, орган сертифікації та Національне представництво FSC в Україні інформуються про остаточні результати її розгляду після прийняття рішення про можливість (неможливість) отримувати матеріал як контрольований від постачальника, якого стосувалася скарга. Одночасно повідомляється про можливість оскарження дій представників організації та про можливість отримання копій усієї відповідної кореспонденції, яка стосується розгляду.

Реєстрація та зберігання усіх отриманих скарг та вжитих заходів – покладається **на відповідального за сертифікацію: Бевз В.О., +380948927792, vb@ppa_timbertrade.com**

Звіт про консультаційний процес контрольованої деревини
«PPA TIMBER TRADE SRL» за 2018 рік

Територія постачання	Житомирська, Київська, Львівська та Рівненська області
Джерела постачання	ЛГ1 – ЛГ7 (не сертифіковані постачальники деревини)
Виявлені і запрошені до консультацій зацікавлені сторони	Районні ради і адміністрації, УТМР, сільські, міські та селищні ради, представники екологічної служби, голови профспілкових комітетів, НУО, WWF в Україні, ГО екологічного напрямку.
Виявлені і запрошені до консультацій сторони, інтереси яких зачеплені	Сільські та селищні ради, на території яких знаходяться підрозділи постачальників, робітники постачальників-лісокористувачів, представники ФОП, які надають послуги на лісозаготівлях.
Коментарі зацікавлених сторін	<i>Негативні коментарі відсутні.</i>
Коментарі безпосередньо зацікавлених сторін	Всі безпосередньо коментарі зацікавлених сторін та сторін, що зачеплені виробничою діяльністю підприємств постачальників відображені в додатку 10 - СНП організації та за згодою опитаних сторін можуть бути показані у даному резюме. <i>Негативні коментарі відсутні.</i>
Інформація щодо кількості звернень та опитування зацікавлених сторін в розрізі територій постачання	Житомирська область: письмовий запит – 8; 1-телефонне та безпосереднє спілкування – 21; анкети - 12 Київська область: письмовий запит – 9; телефонне та безпосереднє спілкування – 33; анкети - 9 Львівська область: письмовий запит – 8; телефонне спілкування – 3; безпосереднє спілкування – 15; анкети: 8.
Врахування коментарів	Частково враховані. Коментарі враховані та використані для реалізації контрольних заходів (див. «Журнал внутрішніх аудитів»). Ці коментарі були зафіксовані під час проведення польових перевірок.
Висновок про можливість отримання матеріалу	Можливо отримувати від усіх джерел постачання, за винятком деревини, заготовленої від рубок у ПЗФ та місць незаконного видобування бурштину-сирцю.

